

J.J. Verduyn

KALKOENEN

Bedrijfseconomische ontwikkeling
en bedrijfsuitkomsten

Mededelingen no. 214

SIGN: L27-214
EX. NO: B
MLV:

oktober 1979

Landbouw-Economisch Instituut
Conradkade 175 - 2517 CL Den Haag
Tel. 070 - 614161

INHOUD

Blz.

WOORD VOORAF	5
1. DE ONTWIKKELING VAN DE SLACHTKALKOENENHOUDERIJ	6
1.1 De historische ontwikkeling	6
1.2 De regionale ligging van de bedrijven	7
1.3 De bedrijfsgroottestructuur	9
2. DE PRODUKTIE-, CONSUMPTIE- EN PRIJSONTWIKKELING VAN KALKOENENVLEES IN DE EG-LANDEN	12
3. DE BEDRIJFSUITKOMSTEN	18
3.1 Aantal in het onderzoek betrokken bedrijven en koppels	18
3.2 De resultaten van de afgelopen jaren	18
3.3 De spreiding in de resultaten	19
3.4 De ontwikkeling van het afleveringsgewicht	22
3.5 De verschillen tussen kalkoenen van traditioneel inlands ras en van nieuwere, buitenlandse rassen	24
4. DE KOSTPRIJS VAN KALKOENENVLEES (VOORCALCULATIE 1979/80)	26
4.1 Basisgegevens	26
4.2 Uitgangspunten	26
5. SLOTOPMERKINGEN	28
BIJLAGEN	
1a. Algemene gegevens van slachtkalkoenen per boekjaar (1973/74 t/m 1978/79)	30
1b. Bedrijfsresultaten van slachtkalkoenen per boekjaar in guldens (1973/74 t/m 1977/78)	31
LIJST VAN TABELLEN	
1.1 Ontwikkeling van het aantal kalkoenen en het aantal bedrijven met kalkoenen	6
1.2 Ontwikkeling van de kalkoenenstapel per gebied (procenten)	8
1.3 Ontwikkeling van het aantal kalkoenen per bedrijf	9
1.4 Procentuele verdeling van het aantal bedrijven met slachtkalkoenen naar produktieomvang in de periode 1971-78	10
2.1 Produktie van kalkoenvlees in de EG (x 1000 ton	12

LIJST VAN TABELLEN (vervolg)

panklaar gewicht)	
2.2 Produktie van slachtkalkoenen in Nederland en West-Duitsland en de Nederlandse export	14
3.1 Ontwikkeling arbeidsopbrengst in gld. per 1000 kg afgeleverd gewicht en per afgeleverde kalkoenen	19
3.2 Indeling van de koppels naar verschil in resultaat per 1000 kg afgeleverd gewicht	20
3.3 Enkele algemene gegevens van slachtkalkoenen	23
3.4 Verschillen in resultaat tussen kalkoenen van traditioneel ras en van nieuwere, buitenlandse rassen (boekjaar 1977/78)	25
3.5 Verschillen in arbeidsopbrengst per manjaar tussen kalkoenen van traditioneel ras en van nieuwere rassen (boekjaar 1977/78)	25
4.1 Kostprijs in gld. per 1000 kg afgeleverde zware kalkoenen (voorcalculatie 1979/80)	27
5.1 Ontwikkeling arbeidskosten en arbeidsopbrengst in gld. per gewerkt uur	28

LIJST VAN GRAFIEKEN

2.1 Prijzen en produktie van slachtkalkoenen	16
3.1 Afleveringspatroon van slachtkalkoenen	21

WOORD VOORAF

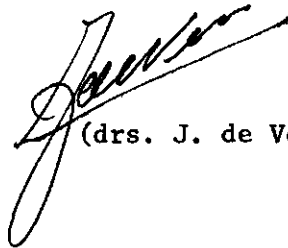
In deze studie wordt voor de eerste maal een beeld gegeven van de economische ontwikkeling in de kalkoenenhouderij. Aandacht is o.a. besteed aan de ontwikkeling van de slachtkalkoenenstapel, de opbrengstprijzen, de produktiekosten en de bedrijfsresultaten. Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van gegevens van zowel gespecialiseerde bedrijven als van gemengde bedrijven met slachtkalkoenen.

Veel dank is verschuldigd aan de deelnemers die dit onderzoek mogelijk hebben gemaakt, alsmede aan Ing. L.H.J. Geraedts van het Consulentschap voor de Pluimveehouderij voor de verzameling van gegevens en adviezen.

Het onderzoek is verricht door J.J. Verduijn van de afdeling Landbouw met medewerking van H. Dröge, Ir. H.J. Vervoort en Dr.Ir. L.C. Zachariasse.

Den Haag, oktober 1979.

De Adjunct-Directeur

(drs. J. de Veer)

1. DE ONTWIKKELING VAN DE SLACHTKALKOENENHOUDERIJ

1.1 De historische ontwikkeling

De kalkoenenmesterij in ons land is een produktietak in de intensieve veehouderij die, ondanks een aanvankelijk sterke groei, van geringe omvang is gebleven. De laatste jaren is er zelfs een duidelijke teruggang in de produktie. Evenals in de leghennenhouderij, de slachtkuikhouderij en de varkenshouderij heeft de produktie zich geconcentreerd op de gemengde bedrijven in de zandgebieden waar de oppervlakte cultuurgrond vaak een beperkende factor vormde voor uitbreiding in de traditionele produktierichtingen. Overigens zijn de kalkoenenbedrijven in het algemeen meer gespecialiseerd dan de andere pluimveehouderijbedrijven en de varkensbedrijven; meestal vormt de kalkoenenhouderij de belangrijkste produktierichting binnen het bedrijf. Behalve in de zandgebieden is er een zekere concentratie van slachtkalkoenen op akkerbouwbedrijven in de Noordoostpolder.

De ontwikkeling in de slachtkalkoenenhouderij kan worden geïllustreerd met behulp van de meitelling van het CBS. Deze cijfers kunnen slechts worden gegeven vanaf 1971 aangezien de kalkoenen voor die tijd niet werden geteld.

Tabel 1.1 Ontwikkeling van het aantal kalkoenen en het aantal bedrijven met kalkoenen

	<u>Aantal kalkoenen</u> totaal w.v. slacht		<u>Aantal bedrijven met</u> kalkoenen totaal w.v. slacht		<u>Aantal kalkoenen per bedrijf</u> totaal w.v. slacht	
1970	995.900	1)	382	1)	2.610	1)
1971	1.319.800	1.169.400	252	187	5.240	6.250
1972	1.226.000	1.040.700	222	1)	5.520	1)
1973	1.415.900	1.142.500	239	1)	5.920	1)
1974	1.672.000	1.365.200	251	163	6.660	8.380
1975	1.539.900	1.234.200	236	144	6.530	8.570
1976	1.350.000	1.066.900	217	145	6.220	7.360
1977	1.056.400	879.300	177	129	5.970	6.820
1978	798.900	700.000	140	117	5.710	5.980
1979 ²⁾	938.700	805.035	156	.	6.020	.

Bron: CBS

1) In betreffende jaar niet geteld

2) Voorlopige uitkomsten

Uit de tabel blijkt dat het aantal kalkoenen t.e.m. 1974 is uitgebreid. In de jaren daarna verminderde het aantal sterk; met name de reproductiesektor ging goeddeels verloren. Het aantal bedrijven met kalkoenen verminderde eveneens, zij het relatief gezien minder dan de kalkoenenstapel. Dit resulteerde uiteraard in een daling van de bedrijfsgrootte gedurende de laatste jaren. In het licht van de voortgaande sterke groei van de bedrijfsomvang in de meeste andere produktierichtingen is deze ontwikkeling opmerkelijk. Wel kunnen bij deze ontwikkeling enige kanttekeningen worden geplaatst.

In de eerste plaats bestaat de indruk dat de officiële tellingencijfers te laag zijn. Zo is het aantal dieren per bedrijf op de door het LEI geadministreerde bedrijven 60 à 70% hoger dan de CBS-cijfers aangeven. Ook wanneer er rekening mee wordt gehouden dat deze bedrijven groter zijn dan het gemiddelde slachtkalkoenenbedrijf, blijken de CBS-cijfers te laag te zijn. Benadering van de bedrijfsgrootte vanuit de landelijke produktie van kalkoenvlees (tabel 2.1) en met behulp van het aantal bedrijven in tabel 1.1 geeft in de jaren 1976 en 1977 een produktie per bedrijf te zien van resp. 125 en 122 ton slachtrijpe dieren per bedrijf. Uitgaande van het gemiddelde afleveringsgewicht en het aantal mestronden per bedrijf (bijlage 1a.) blijkt dat het gemiddelde aantal dieren per bedrijf in 1976 en 1977 resp. ca. 10.000 en ca. 9.000 geweest moet zijn.

Voorts dient te worden bedacht dat het produktiepatroon in de loop der jaren sterk is gewijzigd; het accent is in toenemende mate komen te liggen op de produktie van zware dieren (bijlage 1b.). Dit leidde tot een vermindering van het aantal opgehokte dieren per m^2 met ruim 30%, een vermindering van het aantal mestronden met ca. 30% en een verdubbeling van het afleveringsgewicht. Het gevolg hiervan was dat de produktie in kg vlees per m^2 en per bedrijf vrijwel niet veranderde. De tabellen in dit hoofdstuk dienen dan ook met de nodige reserve te worden gehanteerd.

De thans beschikbaar gekomen voorlopige uitkomsten van de mei-telling 1979 wijzen erop dat de teruggang in de kalkoenenstapel tot stilstand is gekomen. Zowel het aantal kalkoenen als het aantal bedrijven met kalkoenen geeft een toeneming te zien.

1.2 De regionale ligging van de bedrijven

De slachtkalkoenenhouderij is in nog sterkere mate geconcentreerd in de zandgebieden van de provincies Noord-Brabant en Limburg dan de overige produktierichtingen in de intensieve veehouderij. Dit is voornamelijk een gevolg van de vanouds in die gebieden aanwezige broederijen en know-how.

Tabel 1.2 Ontwikkeling van de kalkoenenstapel per gebied (procenten)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979 ¹⁾
Noord-Brabant										
- totaal	37	38	39	33	33	33	34	31	27	30
- slacht	.	42	44	38	36	38	41	36	29	32
Limburg										
- totaal	45	45	42	50	52	50	50	46	52	46
- slacht	.	41	37	45	48	44	42	41	51	45
Ov. provincies										
- totaal	18	17	19	17	15	17	16	23	21	24
- slacht	.	17	19	17	16	18	17	23	20	23
Tot. kalkoenen (x 1000)										
- totaal	996	1320	1226	1416	1672	1540	1350	1056	799	939
- slacht	.	1169	1041	1142	1365	1234	1067	879	700	805

Bron: CBS

1) Voorlopige uitkomsten

De concentratie van de kalkoenenmesterij biedt - met name bij een dergelijk kleine produktierichting - nogal wat schaalvoordelen. Door de nabijheid van toeleveringsbedrijven, broederijen, veevoederindustrie en slachterijen, zijn de afstanden beperkt. Het belangrijkste afzetgebied van geslachte kalkoenen, West-Duitsland, is eveneens dichtbij. Ook het onderlinge handelsverkeer - ruim 90% via integraties - verloopt binnen deze concentraties gemakkelijker. De uitgebreide contactmogelijkheden met voorlichtingsdiensten, gezondheidsdiensten, collega-mesters e.d. bevorderen ook de vakbekwaamheid en kennis van de kalkoenenmesters.

Tegenover de voordelen zijn de bezwaren van concentraties in de pluimveehouderij (besmettelijke ziekten, mestoverschotten e.d.) en dientengevolge ook in de kalkoenenhouderij minder groot.

Het aantal bedrijven met kalkoenen is zeer sterk verminderd. Waren er in 1970 nog 382 bedrijven met kalkoenen in ons land, in 1978 was dit aantal gedaald met 64% tot 140 bedrijven. Deze vermindering was het grootst bij de opfokbedrijven. Overigens geven de voorlopige uitkomsten van 1979 zoals vermeld weer een toename van het aantal bedrijven te zien.

In tabel 1.3 is de ontwikkeling opgenomen van het aantal kalkoenen per bedrijf in Nederland en in de belangrijkste provincies.

In de jaren 1970 tot 1974 steeg het gemiddelde aantal dieren per bedrijf sterk, nl. met 155%. In de periode 1974 tot 1978 daalde dit aantal weer met ruim 14%. Deze daling was in de concentratiegebieden Noord-Brabant en Limburg zelfs nog groter.

Tabel 1.3 Ontwikkeling van het aantal kalkoenen per bedrijf

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Noord-Brabant										
- totaal	5210	7460	8080	8270	8740	8950	8110	6750	4330	7110
- slacht	.	7630	.	.	9860	10370	8790	7130	6380	.
Limburg										
- totaal	4000	5070	5180	6240	7060	6810	6270	6080	6800	6300
- slacht	.	6760	.	.	10130	9800	8070	7520	6890	.
Ov. provincies										
- totaal	900	3360	3690	3480	3890	4030	4090	4990	5720	4580
- slacht	.	3840	.	.	4460	5070	4590	5540	4170	.
Nederland										
- totaal	2610	5240	5520	5920	6660	6530	6220	5970	5710	6020
- slacht	.	6250	.	.	8380	8570	7360	6820	5980	.

Bron: CBS

De groei van de bedrijven in de overige provincies, die een relatief gering aandeel hebben in de totale produktie, is echter ook na 1974 doorgegaan. De toeneming van het aantal dieren per bedrijf bedroeg hier in de periode 1974 tot 1978 ca. 47%. Hiermee kwam de gemiddelde bedrijfsomvang zelfs aanzienlijk boven het niveau van Noord-Brabant, waar in 1978 een opmerkelijke daling van de bedrijfsomvang optrad. Er kan dan ook worden gesproken van een zekere expansie in de produktiegebieden ten noorden van de grote rivieren ten koste van de kalkoenenproduktie in Noord-Brabant en Limburg (zie ook tabel 1.2). Hierbij dient echter te worden bedacht dat de invloed van de verandering in het mestpatroon in het zuiden groter is geweest dan in het noorden, waar de dieren al van ouds tot een zwaarder gewicht werden gemest. Bovendien mag niet uit het oog worden verloren dat er (zie de voorlopige uitkomsten van 1979) van jaar tot jaar merkwaardige fluktuaties voorkomen in de mei-tellingen. Het lijkt derhalve gewenst de geschetste ontwikkeling met het nodige voorbehoud te bezien.

1.3 De bedrijfsgroottestructuur

De landelijke ontwikkeling van de bedrijfsgroottestructuur is weergegeven in tabel 1.4. De bedrijven zijn ingedeeld naar aantal slachtkalkoenen.

Ook uit tabel 1.4 blijkt dat de trend naar vergroting van de bedrijfsomvang - althans naar aantal dieren - in de kalkoenenhouderij stagneert.

Tabel 1.4 Proc. verdeling van het aantal bedrijven met slachtkalkoenen naar produktieomvang in de periode 1971-78

Aantal dieren per bedrijf	Bedrijven in procenten		Slachtkalkoenen in procenten	
	1971	1974	1971	1974
tot 1000	12	4	1	0
1000 - 2500	23	16	6	3
2500 - 5000	19	24	11	10
5000 - 7500	18	13	17	9
7500 - 10000	9	13	12	13
10000 - 15000	10	16	19	23
15000 - 20000	5	6	13	12
20000 - 30000	2	6	7	17
30000 en meer	2	2	14	13

	1975	1976	1977	1978	1975	1976	1977	1978
tot 2000	9	18	15	19	1	3	2	4
2000 - 4000	18	16	21	26	6	6	8	12
4000 - 6000	16	21	19	17	9	13	13	13
6000 - 8000	11	12	15	13	9	11	15	14
8000 - 10000	13	11	9	7	13	13	11	10
10000 - 15000	18	11	14	10	24	17	25	21
15000 - 25000	10	8	4	5	21	21	10	14
25000 en meer	5	3	3	3	17	16	16	12

Het aantal bedrijven met minder dan 10.000 slachtkalkoenen bedroeg in 1971 nog 81% van het totale aantal bedrijven. Op deze bedrijven bevonden zich 47% van de kalkoenen. In 1974 was het percentage bedrijven met minder dan 10.000 slachtkalkoenen gedaald tot 70% met 35% van het totale aantal slachtkalkoenen. In 1978 was het percentage bedrijven met minder dan 10.000 dieren weer opgelopen tot 82 met 53% van het totale aantal slachtkalkoenen. In de jaren na 1974 blijken er nogal wat grotere bedrijven (met meer dan 15000 dieren) de produktie te hebben gestaakt met name in de provincies Noord-Brabant en Limburg.

Het is duidelijk dat er de laatste jaren tegenwerkende krachten zijn die een verdere schaalvergroting belemmeren. De explosieve groei in het begin van de zeventiger jaren is de laatste 4 jaar duidelijk omgeslagen in een vermindering van zowel de kalkoenenstapel als van de bedrijfsgrootte. Overigens zijn er thans weer enkele tekenen die wijzen op een ommekeer. Bovendien mag niet uit het oog worden verloren dat de gemiddelde produktie (in kg) per bedrijf geen vermindering heeft ondergaan als gevolg van het gewijzigde mestpatroon en de omschakeling naar andere rassen. De toeneming van het gemiddelde afleveringsgewicht per dier leidde op

de door het LEI onderzochte bedrijven in de periode 1973/74 - 1978/79 tot een groei van de produktie per bedrijf van 122 tot 140 ton, een stijging van 3% per jaar.

2. DE PRODUKTIE-, CONSUMPTIE- EN PRIJSONTWIKKELING VAN KALKOENENVLEES IN DE EG-LANDEN

De ontwikkeling van de produktie van kalkoenenvlees is bevorderd door het in werking treden van het EG-verdrag in 1962. Handelsbelemmeringen tussen de partner-landen zijn daarna geleidelijk afgebroken en vanaf 1967 volledig afgeschaft. De laatste jaren werden er echter in het onderlinge handelsverkeer weer heffingen opgelegd en toelagen verleend ter compensatie van de invloed van de wisselkoersmutaties op het binnenlandse prijspeil. Dit geldt eveneens voor de onder de prijspolitiek voor granen vallende veevoedergrondstoffen. De doorzichtigheid van de Gemeenschappelijke Markt wordt hierdoor ernstig aangetast en de onderlinge concurrentieverhoudingen tussen de lidstaten worden mede bepaald door onzekere en moeilijk te schatten effecten op kosten en opbrengsten.

Pluimveevlees in het algemeen en daarmee tevens kalkoenenvlees behoort niet tot de zogenaamde marktordeningsprodukten, hetgeen betekent dat er voor de producenten geen minimumprijs geldt.

De produktie van kalkoenenvlees in de lidstaten van de Gemeenschap is weergegeven in tabel 2.1. De cijfers zijn geput uit diverse bronnen, aangezien er niet van alle afzonderlijke lidstaten officiële cijfers beschikbaar zijn. Hoewel de gegevens dan ook met het nodige voorbehoud dienen te worden gehanteerd, mag er wel van worden uitgegaan dat zij een acceptabel beeld geven van de werkelijke ontwikkeling.

Tabel 2.1 Produktie van kalkoenenvlees in de EG (x 1000 ton pan-klaar gewicht)

	gem. 1966-1969	gem. 1970-1973	1974	1975	1976	1977	1978 ¹⁾
West-Duitsland	8	11	13	12	17	22	28
Frankrijk	14	62	102	105	122	135	147
Italië	44	100	164	170	174	185	195
Nederland	6	15	17	16	15	13	13
België/Luxemburg	1	1	1	1	1	1	1
Verenigd Koninkrijk	51	75	97	85	92	98	105
Ierland	3	4	4	4	5	6	5
Denemarken	4	5	6	3	4	6	5
Totaal EG-9	131	273	404	396	430	466	499

1) Voorlopig

De grootste producenten van kalkoenenvlees in de Gemeenschap zijn Italië met ca. 40%, Frankrijk met ca. 28% en het Verenigd Koninkrijk met ca. 21%. Deze landen hebben samen een aandeel van bijna 90% in de totale EG-productie. Opmerkelijk is het teruglopen van het Nederlandse aandeel van ca. 5,5% in de periode 1970 tot 1973 tot minder dan 3% in 1978. In West-Duitsland - onze belangrijkste afzetmarkt - geeft de ontwikkeling van de productie een tegengesteld beeld te zien; tot en met 1975 een daling van de productie, daarna een stijging.

De ontwikkeling in Nederland wijkt af van die in de andere EG-landen. In de andere lidstaten - met name in Frankrijk, Italië en Engeland - werden de dieren traditioneel tot een zwaarder gewicht afgemest, waardoor de verschuiving van de vraag naar zware dieren voor de productie van kalkoendelen soepel kon worden opgevangen. In Nederland is men daarentegen te lang doorgegaan met lichte kalkoenlijnen die men toch op een zwaarder gewicht probeerde af te mesten. Dit leidde echter tot onverantwoord hoge uitvalpercentages o.m. als gevolg van aorta-ruptuur en beengebreeken. Het (te) lang uitblijven van voldoende uitgangsmateriaal van zware lijnen veroorzaakte terughoudendheid bij de mesters en stagnatie van de productie. Thans is echter de omschakeling naar zware lijnen voltooid, waarmee aan de belangrijkste voorwaarde voor een hernieuwde groei van de Nederlandse productie is voldaan.

Tengevolge van het ontbreken van betrouwbaar cijfermateriaal betreffende consumptie, invoer en uitvoer van kalkoenenvlees per lidstaat, kan de zelfvoorzieningsgraad per land niet worden berekend. Wel kan worden vermeld dat Nederland, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk een uitvoeroverschot hebben - het Nederlandse uitvoeroverschot bedraagt 60 à 70% van de productie - en West-Duitsland en Italië een importsaldo. Voor de EG in totaliteit ligt de zelfvoorzieningsgraad iets beneden 100%.

Uit tabel 2.2 blijkt dat West-Duitsland verreweg de belangrijkste afnemer is van Nederlandse kalkoenen.

De productie van slachtkalkoenen is zowel in Nederland als in West-Duitsland sterk gegroeid. In Nederland had deze groei plaats in de periode tot 1974, in West-Duitsland voornamelijk in de jaren na 1975. De Nederlandse productie geeft na 1974 een vrij sterke vermindering te zien. Daarnaast liep het exporttaandeel naar West-Duitsland na 1973 geleidelijk terug. In absolute cijfers verminderde de export naar West-Duitsland in de periode 1972 t.e.m. 1978 met 6897 ton, een daling van 52%, waardoor het Nederlandse aandeel in de Westduitse importbehoefte van hele dieren terugliep van 75 naar 29%. Daarentegen steeg de Westduitse import van kalkoenen (hele dieren) in de periode 1975 t.e.m. 1978 vanuit Engeland van 2 tot 29%, vanuit Denemarken van 6 tot 17% en vanuit Frankrijk van 4 tot 11% van de Westduitse importbehoefte. Bij een enigszins toenemend binnenlands verbruik en een teruglopende productie in ons land is een vermindering van de export uiteraard onvermijdelijk. Gegeven de recente mei-tellingcijfers is een verdere afname van productie en export niet te verwachten.

4 Tabel 2.2 Produktie van slachtkalkoenen in Nederland en West-Duitsland en de Nederlandse export

	Kalkoenenpro- duktie (x ton panklaar gew. 1)	Nederlandse prod. in % van		Nederlandse export (x ton panklaar gewicht 1)		Nederlandse export	
		Neder- land	W.Duits- land	Totaal	Naar W.- Duitsland	in % totale produk- tie	Naar W.- Duitsland in % tot. export
1965	2.490			339	265	14	78
1966	2.905			849	795	29	94
1967	4.150			1.704	1.616	41	95
1968	8.124			5.131	4.952	63	97
1969	9.846			7.790	6.172	79	79
1970	12.347		124	8.669	6.563	70	76
1971	15.570		145	11.562	10.324	74	89
1972	15.553		146	14.234	13.359	92	94
1973	15.406		126	11.846	11.144	77	94
1974	17.468		139	12.297	9.429	70	77
1975	16.136		134	14.426	11.543	89	80
1976	14.819		90	11.629	9.090	78	78
1977	13.447		62	10.646	8.076	79	76
1978	13.280		48	8.218	6.462	62	79

Bron: B.P.E.

1) Inklusief levende dieren (aanhoudingspercentage 83)

In grafiek 2.1 is de ontwikkeling gegeven van produktie, export en exportprijzen.

De opbrengstprijis die de Nederlandse kalkoenenmester ontvangt voor zijn dieren wordt in overwegende mate bepaald door de bij export naar West-Duitsland te realiseren prijzen. De exportmogelijkheden naar derde landen waren in het verleden vrijwel nihil, gezien de sterke concurrentiepositie van de Verenigde Staten. Duidelijk is uit grafiek 2.1 te zien dat een relatief geringe verandering van het aanbod grote wijzigingen in het prijsniveau tot gevolg heeft. Blijkbaar is de vraag naar kalkoenvlees vrij inelastisch. Opvallend is weer de sterke produktieuitbreiding in West-Duitsland in de laatste jaren, en daartegenover de daling van de produktie in ons land sinds 1974. Het lijkt derhalve twijfelachtig of Nederland kan profiteren van een relatief sterke toename van de consumptie in West-Duitsland. De Nederlandse kalkoensektor zou om dit te bereiken dienen te komen tot een efficiëntere produktie. Gezien de niet ongunstige rentabiliteit van de sektor, en de overschakeling op meer-produktieve rassen, lijkt een verbetering van de concurrentiepositie toch niet uitgesloten. De produktie in ons land zal, gezien de gunstige financiële resultaten, waarschijnlijk niet verder worden ingekrompen.

Op langere termijn bezien lijken er nog wel mogelijkheden te zijn die kunnen leiden tot een verdere uitbouw van de kalkoenen- sektor. In dit verband kan worden gewezen op:

- Consumptievergroting in Nederland en Duitsland.

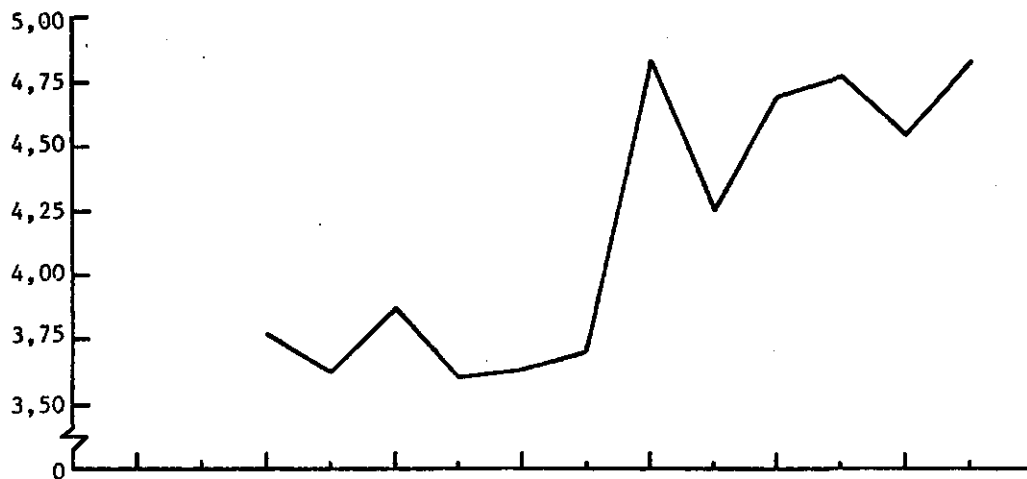
In ons land en in West-Duitsland is het verbruik van kalkoenvlees met ca. 0,4 kg resp. 0,5 kg per hoofd van de bevolking erg laag. De hoofdelijke consumptie in Engeland bedraagt ca. 1,5 kg, in Frankrijk ca. 2,5 kg en in Italië ca. 3,5 kg. In de USA, Canada en Israël bedraagt de consumptie zelfs resp. 4,5 kg, 6,5 kg en 9 kg per hoofd van de bevolking. Kalkoenvlees kan qua prijs en smaak als concurrerend worden beschouwd t.o.v. andere vleessoorten. In Italië is de consumptie van kalkoenvlees gestegen ten koste van het dure kalfsvlees.

- Een toename van de consumptieve vraag naar kalkoen lijkt alleen haalbaar als het niet meer als specifiek kerstprodukt wordt beschouwd. Hiertoe dient de consument vertrouwd te worden gemaakt met de speciale kwaliteiten van het produkt. In dit kader kan worden gedacht aan promotie van het produkt in het algemeen.
- Een meer rationele bedrijfsvoering van de kalkoenenmesterijen. Verlaging van de kostprijs zal hierbij centraal dienen te staan. Mogelijkerwijze kan een meer kapitaalextensieve vorm van afmesten (gedacht wordt bijvoorbeeld aan open-frontstallen) hiertoe een belangrijke bijdrage leveren.
- De ontwikkeling van speciale, op het gebruiksdoel afgestemde, rassen verdient bijzondere aandacht. Thans worden koppels opgehokt van één en hetzelfde ras, waaruit zowel lichte dieren van ca. 2 kg worden afgeleverd als dieren met een gewicht van 10 kg en meer. Gezien de - in relatie tot de opbrengstprijis - hoge kost-

Grafiek 2.1 Prijzen en produktie van slachtkalkoenen

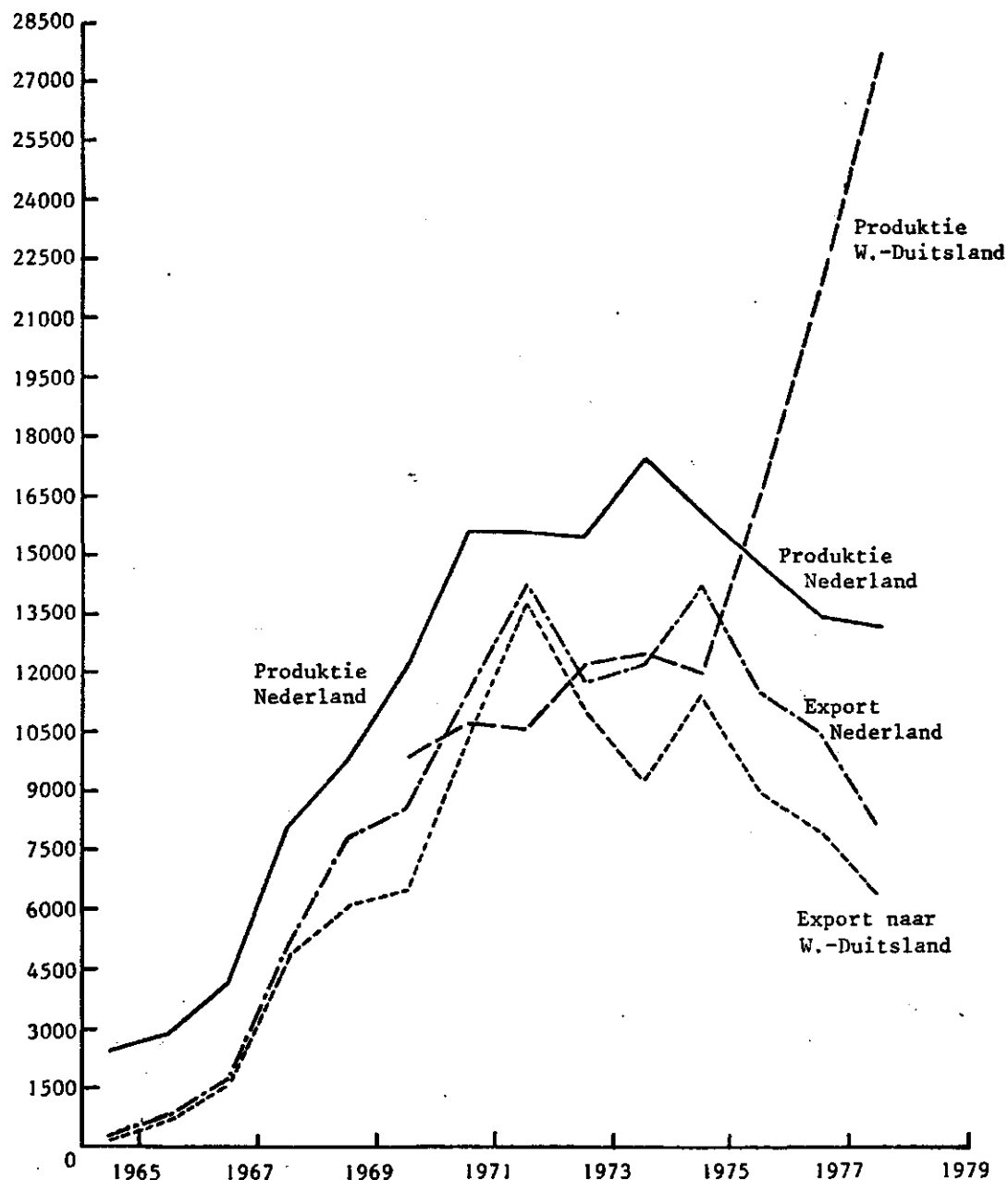
Exportprijzen naar W.-Duitsland per kg panklaar, A-kwal. (prijspeil december)

Gld.

Produktie in Nederland en W.-Duitsland en export vanuit Nederland, omgerekend naar panklaar

x1000 kg

prijs van lichte dieren, is er reeds een duidelijke verschuiving naar een zwaarder afleveringsgewicht. Te verwachten is dat er aan deze ontwikkeling vooralsnog geen einde zal komen. Onderzoek naar de bij de zware kalkoen veelvuldig voorkomende aandoeningen zoals aorta-ruptuur en beengebreeken, verdient in verband hiermede ruime aandacht.

Samenvattend kan worden gesteld dat de huidige problematiek in de Nederlandse kalkoenensektor niet in eerste instantie wordt veroorzaakt door een stagnerende vraag naar kalkoenenvlees, maar door terreinverlies op de internationale markt. Dit terreinverlies is niet primair veroorzaakt door een ongunstiger geworden concurrentiepositie, maar door een sterk ingekrompen productie als gevolg van het in onvoldoende mate beschikbaar zijn van goed uitgangsmateriaal. Op korte termijn dient de strategie dan ook te worden gericht op vergroting van de binnenlandse consumptie d.m.v. afzetbevordering gespreid over het gehele jaar. Op langere termijn kan de afzet op de internationale markt wellicht worden verbeterd d.m.v. doelgerichte rassenkeuze en verhoging van het afleveringsgewicht. De mesters zullen dan overigens wel in voldoende mate over goed uitgangsmateriaal moeten kunnen beschikken.

3. DE BEDRIJFSUITKOMSTEN

3.1 Aantal in het onderzoek betrokken bedrijven en koppels

De documentatie van de onderzochte bedrijven, waarmee in 1973 een aanvang is gemaakt, is ontleend aan onderdeelboekhoudingen van de kalkoenenmesterij, waarbij uitsluitend de kosten en opbrengsten van dit bedrijfsonderdeel worden geadministreerd.

Het onderzoek heeft hoofdzakelijk betrekking op de provincies Noord-Brabant en Limburg, waar ca. 80% van alle slachtkalkoenen worden gehouden. Met ingang van het boekjaar 1978/79 is ook een aantal bedrijven in de Noordoostpolder opgenomen.

De berekeningen zijn rekenkundig gemiddelden van alle bedrijven. In totaal heeft het onderzoek betrekking op de volgende aantallen bedrijven en koppels:

	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Bedrijven	8	9	13	20	23
Koppels	24	32	25	42	44

3.2 De resultaten van de afgelopen jaren

In bijlage 1 zijn gegevens van de onderzochte bedrijven gespecificeerd. Tevens is in deze bijlage het saldo van opbrengsten minus toegerekende kosten vermeld, teneinde een beter inzicht te verschaffen in het technisch resultaat. Het saldo van kosten (zonder arbeid) en opbrengsten leidt tot de arbeidsopbrengst. De resultaten in de diverse boekjaren zijn gegeven zowel per 1000 kg afgeleverde kalkoenen als per 1000 afgeleverde kalkoenen

De uitgangspunten voor de berekening van de arbeidsopbrengst zijn vermeld in hoofdstuk 4 bij de desbetreffende kosten- en opbrengstenspecificaties.

Uit tabel 3.1 blijkt dat in de boekjaren 1973/74 en 1975/76 (mei t/m april) goede resultaten werden behaald als gevolg van de gunstige opbrengstprijis-/voederprijisverhouding. In het boekjaar 1976/77 veroorzaakte de schaarste aan veevoedergrondstoffen op de wereldmarkt weer een forse stijging van de voederprijzen, waardoor - ondanks de stijging van de opbrengsten - de resultaten in dat jaar ongunstig waren. In het boekjaar 1977/78 zorgden de gestegen opbrengstprijzen voor een verbetering van de uitkomsten, die zich in het boekjaar 1978/79 verder voortzette, vooral als gevolg van de gedaalde voederprijzen.

Tabel 3.1 Ontwikkeling arbeidsopbrengst in gld. per 1000 kg afgeleverd gewicht en per afgeleverde kalkoen

	Per 1000 kg afgeleverd gew.			Per afgeleverde kalkoen p.j.		
	opbrengsten	kosten (zonder arbeid)	arbeidsopbrengst	opbrengsten	kosten (zonder arbeid)	arbeidsopbrengst
1973/74	2842	2588	254	34,03	30,99	3,04
1974/75	2541	2402	139	29,02	27,44	1,58
1975/76	2495	2333	162	30,75	28,77	1,98
1976/77	2777	2673	104	37,16	35,78	1,38
1977/78	2913	2716	197	45,08	42,03	3,05
1978/79 ¹⁾	2928	2549	379	44,31	38,58	5,73

1) Voorlopig

De Nederlandse kalkoenunderhouding werd in de loop der jaren geconfronteerd met een toeneming van de produktie in het belangrijkste afzetgebied, West-Duitsland, alsmede met een groeiende concurrentie van andere exporterende landen zoals Engeland en Frankrijk. Dit leidde van tijd tot tijd, ondanks beperking van de binnenlandse produktie, tot voorraadvorming van kalkoenvlees in ons land gepaard gaande met lage prijzen.

Er van uitgaande dat één man een volledige dagtaak heeft bij een produktieomvang van ca. 22000 slachtkalkoenen, zijn de eenheden in de praktijk kleiner (tabel 1.3 en 1.4). Gelet op de gemiddelde arbeidsopbrengst in de jaren 1973/74 t/m 1977/78 was de rentabiliteit in die periode bij een redelijk efficiënte bedrijfsomvang gemiddeld goed. Het netto-overschot op de onderzochte bedrijven bedroeg in genoemde periode gemiddeld 1,4 % van de produktiekosten. In het thans nog niet afgesloten boekjaar 1978/79 zal het netto-overschot aanmerkelijk gunstiger zijn.

3.3 De spreiding in de resultaten

In de voorgaande paragraaf zijn gemiddelde resultaten berekend. De spreiding in de resultaten van de bedrijven is echter aanzienlijk. Gezien het betrekkelijk geringe aantal bedrijven dat in administratie was, had het weinig zin een spreidingstabel op te stellen. Wel was het mogelijk de koppels in te delen naar groepen met relatief goede, gemiddelde en slechte resultaten. In tabel 3.2 zijn deze cijfers per 1000 kg afgeleverd gewicht opgenomen voor een jaar met slechte resultaten en voor een jaar met goede resultaten.

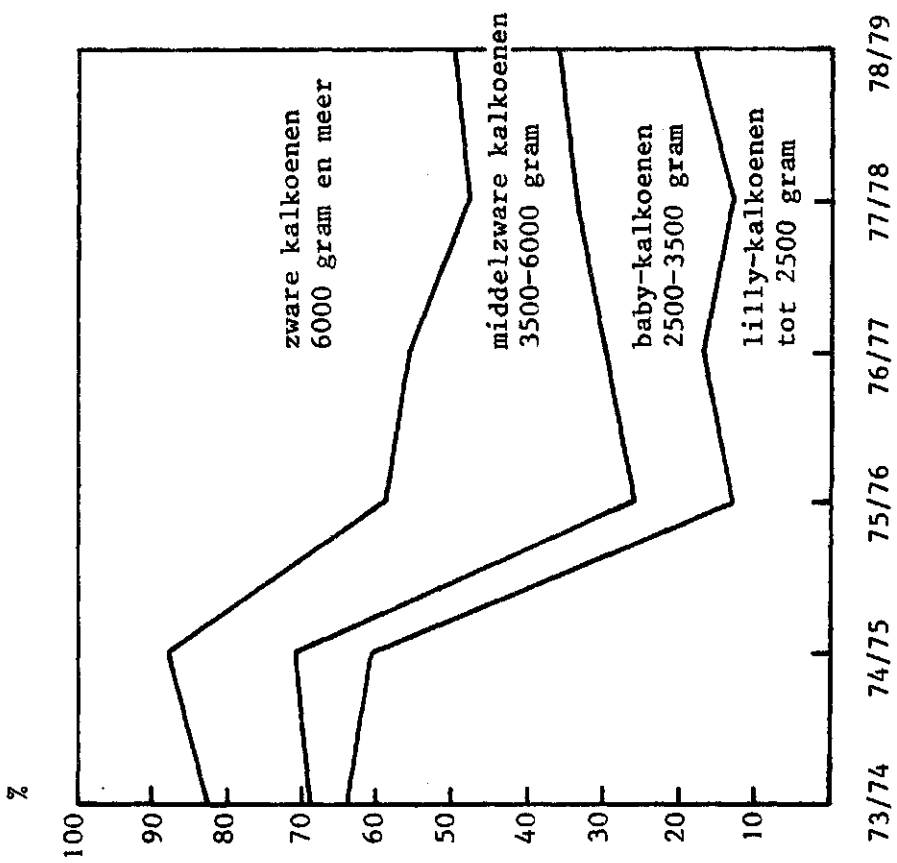
Tabel 3.2 Indeling van de koppels naar verschil in resultaat per 1000 kg afgeleverd gewicht

	1976/77			1977/78		
	goed	gemid.	slecht	goed	gemid.	slecht
	in guldens					
Totaal opbrengsten	2768	2804	2746	2937	2964	2822
Aankoop kuikens	464	460	501	468	476	546
Voederkosten	1733	1893	1925	1780	1907	1891
Electriciteit	13	16	25	18	16	22
Verwarming	42	59	70	42	43	55
Ziektenbestrijding	12	13	18	17	15	18
Strooisel	26	27	28	29	27	34
Overige toegerekende kosten	63	66	63	61	66	68
Totaal " "	2353	2534	2630	2415	2550	2634
Saldo	415	270	116	522	455	188
Hok- en inventaris	136	142	168	119	163	161
Overige niet toegeer. kosten	24	27	32	26	29	32
Totaal kosten	2513	2703	2830	2560	2742	2827
Arbeidsopbrengst	255	101	-/- 84	377	222	-/- 5
ALGEMENE GEGEVENS						
Aantal koppels	14	17	11	14	16	14
Aantal dieren p.koppel (sts)	10980	12620	12320	9400	10300	8640
Opgehokte dieren per m ² (sts)	8,7	8,7	9,6	7,7	7,2	8,7
Uitval (%)	7,3	9,4	11,5	6,9	7,6	8,6
Lengte mestperiode (dgn)	141	150	145	142	145	136
Lengte leegstandperiode (dgn)	17	18	14	19	18	21
Gem. afleveringsgew. (kg)	5,75	5,80	5,38	7,43	7,02	5,66
Gem. aantal mestdagen	106	111	108	106	109	102
Groei per dier per dag (gr.)	54	52	50	70	64	55
Voederconversie	2,68	2,89	2,93	2,74	2,89	2,82
Voederprijs per 100 kg (gld.)	64,80	65,50	65,60	65,10	66,00	67,20
GEGEVENS OVER AFLEVERINGEN						
Lilly-kalkoenen < 2500 gr.						
Gem. afleveringsgew. (kg)	2,09	2,00	2,09	2,13	2,20	2,23
Afgeleverd in % 1)	15	13	19	10	6	21
Aantal mestdagen	67	63	64	58	67	67
Groei per dier per dag (gr.)	31	32	33	37	33	33
Opbrengstprijis per kg (gld)	2,69	2,84	2,56	2,76	2,67	2,72
Baby-kalkoenen 2501-3500 gr.						
Gem. afleveringsgew. (kg)	2,99	2,96	2,99	2,98	2,99	2,70
Afgeleverd in % 1)	10	13	12	17	25	13
Aantal mestdagen	80	81	82	71	73	73
Groei per dier per dag (gr.)	37	36	36	42	41	37
Opbrengstprijis per kg (gld)	2,49	2,47	2,38	2,61	2,65	2,61
Middelzwaar 3501-6000 gr.						
Gem. afleveringsgew. (kg)	4,63	4,49	4,94	4,27	4,52	4,29
Afgeleverd in % 1)	28	22	19	12	10	16
Aantal mestdagen	97	100	103	87	93	90
Groei per dier per dag (gr.)	48	45	48	49	49	48
Opbrengstprijis per kg (gld.)	2,42	2,37	2,43	2,57	2,40	2,38
Zwaar > 6000 gr.						
Gem. afleveringsgew. (kg)	10,09	9,35	8,64	10,62	10,39	9,00
Afgeleverd in % 1)	39	42	38	52	50	41
Aantal mestdagen	143	142	142	134	140	139
Groei per dier per dag (gr.)	71	66	61	79	74	65
Opbrengstprijis per kg (gld)	2,86	2,88	2,81	3,00	3,02	2,93

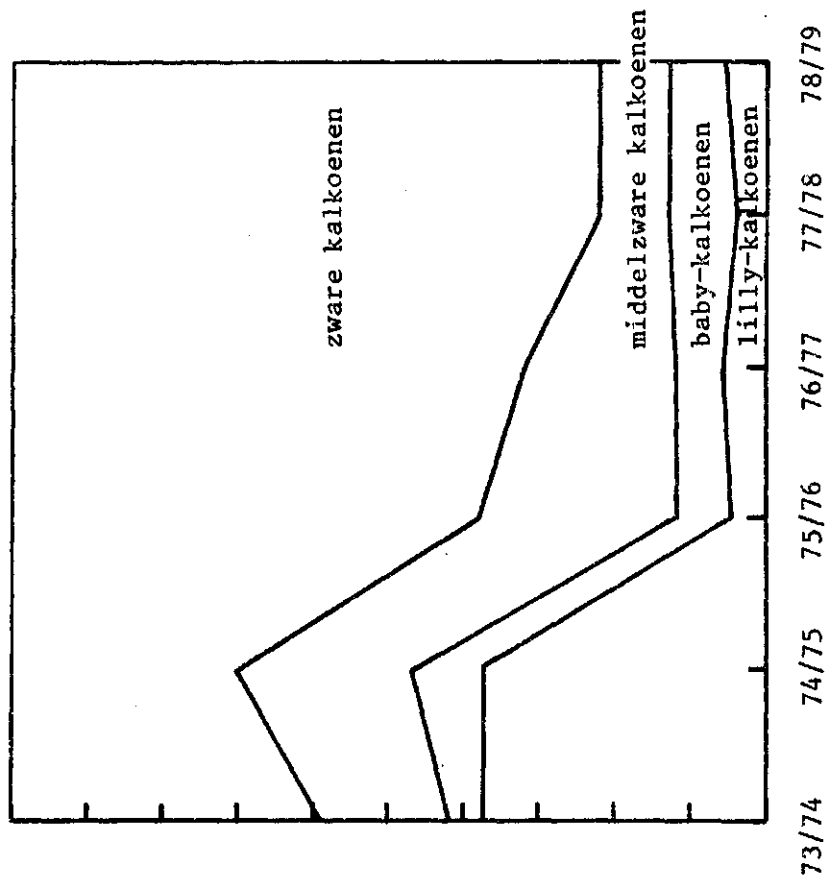
1) Procenten van het aantal opgehokte dieren

Grafiek 3.1 Afleveringspatroon van slachtkalkoenen

in procenten van het totale aantal dieren

in procenten van het totale afgeleverde gewicht

Er zou kunnen worden verwacht dat de verschillen in de voederprijzen in belangrijke mate de verschillen in arbeidsopbrengst bepalen. Dit blijkt echter slechts ten dele het geval te zijn. Veel belangrijker is in de kalkoenenhouderij een goede gezondheid van de dieren - weinig uitval - en daarmee tevens de mogelijkheid om een relatief hoog percentage dieren op een zwaar gewicht af te leveren. Een gezonde koppel leidt tevens tot een gunstige voederconversie en een snelle groei en dientengevolge tot lagere voederkosten. Een snelle groei en geringe uitval verlagen bovendien bijna alle overige kostenposten. In beide boekjaren ging een verhoogde uitval samen met een lager afleveringsgewicht. Dit betekent dat de aankoopkosten van de jonge dieren in relatie tot de totale kosten, meer betekenis krijgen en daarmee een extra druk uitoefenen op de resultaten.

3.4 De ontwikkeling van het afleveringsgewicht

Gezien het feit dat de consumptieve vraag meer en meer uitgaat naar delen van kalkoenen, waarvoor zware dieren het meest geschikt zijn en dan ook de hoogste prijzen ophangen, is het van het grootste belang dat de kalkoenenmester kan beschikken over hoogproductieve sterke dieren die tot het gewenste - zware - gewicht kunnen doorgroeien. De verschuiving naar een zwaarder afleveringsgewicht, blijkt uit grafiek 3.1. In de boekjaren 1973/74 en 1974/75 werd nog meer dan 60% van de dieren afgeleverd in de lichtste groep, maar in het boekjaar 1975/76 was dit reeds gedaald tot 13% van het aantal dieren die nog slechts 5% van het totaal afgeleverd gewicht vertegenwoordigen. Het percentage zware kalkoenen van meer dan 6 kg en in de praktijk oplopend tot zo'n 15 kg, gaf daarentegen een sterke stijging te zien tot ca. 50% van het totale aantal afgeleverde dieren die 78% van het totale afleveringsgewicht vertegenwoordigen. Deze laatste categorie bestaat vrijwel uitsluitend uit hanen. Een opgezette koppel eendagskuikens bestaat nl. i.h.a. voor 50% uit hennen en voor 50% uit hanen, waarvan alleen de hanen geschikt zijn om zwaar af te mesten.

Het percentage middelzware dieren nam in de laatste boekjaren sterk af. Voor de mesters is dit een belangrijk gegeven, omdat een hoog percentage middelzware dieren, als gevolg van de relatief lage opbrengstprijzen voor deze categorie (tabel 3.2), een verlagend effect heeft op de resultaten van de gehele koppel. De ontwikkeling naar zware kalkoenen heeft zich mede kunnen manifesteren dankzij de omschakeling op nieuwe, buitenlandse rassen. Het traditionele inlandse ras is thans zelfs vrijwel geheel uit de kalkoenenstapel verdwenen. Enkele relevante gegevens zijn vermeld in tabel 3.3.

Tabel 3.3 Enkele algemene gegevens van slachtkalkoenen

	1973 /74	1974 /75	1975 /76	1976 /77	1977 /78	1978 ¹⁾ /79
Aantal dieren p.m ² hokopp.	11,8	11,9	10,1	8,9	7,8	8,3
Gem. afleveringsgew. in gr.	3628	3461	5359	6082	6729	6717
Tot. aantal mestdagen ²⁾	96	95	142	146	141	143
Lengte leegstandper. in dgn.	14	15	17	17	19	19
Gem. aantal mestdgn.	83	80	108	110	106	103
Groei per dier per dag in gr.	44	43	50	55	63	65
Voederconversie in kg.	2,33	2,28	2,84	2,83	2,83	2,76
Perc. "traditioneel" ras	100	100	100	94	61	7
Percentage uitval	6,2	7,2	8,4	9,3	7,6	5,9

1) Voorlopig

2) T.e.m. de laatste aflevering

Als gevolg van het feit dat er steeds minder lichte kalkoenen werden afgeleverd nam het gemiddelde afleveringsgewicht de laatste jaren sterk toe, terwijl het aantal dieren per m² hokoppervlakte om dezelfde reden verminderde. Verwacht mag worden dat het gemiddelde afleveringsgewicht nog wat zal toenemen als gevolg van de, zoals eerder vermeld, toenemende vraag naar zware dieren. Door het langer aanhouden zal het uitvalsrisico hoger zijn door aortaruptuur, beengebreeken, etc. Het is dientengevolge van het grootste belang dat de dieren over raseigenschappen beschikken waardoor zij in korte tijd - bij een zo gunstig mogelijke voederconversie en zo min mogelijk uitval - een hoog eindgewicht kunnen bereiken. Het inlandse ras bleek echter deze eigenschappen in onvoldoende mate te hebben. Uit tabel 3.3 blijkt dat, met het toenemen van het afleveringsgewicht, het uitvalpercentage t/m het boekjaar 1976/77 sterk is toegenomen. In de twee daaropvolgende boekjaren blijkt, ondanks een verdere toeneming van het afleveringsgewicht, het uitvalpercentage weer belangrijk te zijn teruggelopen. Aangezien ook het percentage kalkoenen van het traditionele inlandse ras in die jaren sterk verminderde, lijkt de conclusie voor de hand liggend dat laatstgenoemd ras in belangrijke mate verantwoordelijk was voor de hoge uitvalpercentages in de voorgaande jaren. Bovendien is, ondanks het toegenomen gewicht, de groei per dag sterk verbeterd, zonder dat de voederconversie ongunstiger werd.

3.5 De verschillen in resultaat tussen kalkoenen van traditioneel inlands ras en van nieuwere, buitenlandse rassen

Het teruglopen van het aandeel kalkoenen van inlands ras geeft aanleiding tot de vraag of er, naast de verschillen in uitvalpercentage, tevens verschillen bestaan in financiële resultaten tussen het inlandse ras en de thans gebruikelijke buitenlandse rassen. In tabel 3.4 zijn deze verschillen voor 1977/78, toen het aandeel van de buitenlandse rassen 39% was, weergegeven per 1000 kg afgeleverd gewicht.¹⁾

De verschillen in arbeidsopbrengst lijken in eerste instantie niet al te groot; de arbeidsopbrengst per 1000 kg afgeleverd gewicht was bij de buitenlandse rassen slechts ca. 15% hoger dan bij het inlandse ras. Bedacht dient echter te worden dat met name in de intensieve veehouderij kleine verschillen in non-factorinput sterk doorwerken in het resultaat. Het aantrekkelijke van de buitenlandse rassen is dat er bij dezelfde koppelgrootte veel meer kilogrammen worden afgeleverd als gevolg van de geringere uitval en de snellere groei.

Nagegaan is wat de invloed is van deze factoren op de arbeidsopbrengst bij bedrijven met gelijke hokoppervlakte. Hierbij is uitgegaan van 22000 dieren (traditioneel ras) per bedrijf, aangezien bij deze omvang aan één man volledige werkgelegenheid wordt geboden. Zoals bekend is de gemiddelde omvang per bedrijf kleiner, en het verschil in arbeidsopbrengst is in de praktijk derhalve eveneens geringer. De overige uitgangspunten zijn conform die in tabel 3.4. De resultaten van deze berekening zijn vermeld in tabel 3.5.

De arbeidsopbrengst per manjaar blijkt, uitgaande van een gelijke hokoppervlakte, met nieuwere buitenlandse rassen ca. 26% ofwel f 14.085,— hoger te zijn dan op de bedrijven met dieren van het traditionele ras. Dit verklaart de snelle omschakeling op buitenlandse rassen (grafiek 3.1) die over betere genetische eigenschappen blijken te beschikken met als resultaat minder uitval en een snellere groei. Deze ontwikkeling biedt perspectieven voor de toekomst, aangezien de kwaliteit van het uitgangsmateriaal in de kalkoenenhouderij van doorslaggevende betekenis is voor het behalen van goede technische resultaten.

---

1) Aangezien verschillende bedrijven eerst in de loop van het boekjaar zijn overgeschakeld op nieuwe rassen, diende er op grond van het prijsverloop een correctie te worden aangebracht op het niveau van opbrengsten en kosten, teneinde een zo groot mogelijke vergelijkbaarheid te verkrijgen.

Tabel 3.4 Verschillen in resultaat tussen kalkoenen van traditioneel ras en van nieuwere, buitenlandse rassen (boekjaar 1977/78)

	Gemiddeld alle koppels	Gemiddeld tra- ditioneel ras 27 koppels	Gemiddeld nieuwe rassen 17 koppels
in gulden per 1000 kg afgeleverd gew.			
Totaal opbrengsten	2913	2911	2916
Aankoop kuikens	494	505	478
Voederkosten	1868	1855	1890
Electriciteit	17	19	14
Verwarming	47	51	40
Ziektenbestrijding	16	17	14
Strooisel	30	32	27
Hok- en inventaris	150	152	147
Overige kosten	94	95	93
Totaal kosten	2716	2726	2703
Arbeidsopbrengst	197	185	213
Algemene gegevens			
Aantal dieren p. koppel (sts)	9550	9490	9650
Opgehokte dieren per m ²	7,8	8,0	7,6
Uitval (%)	7,6	8,6	6,0
Lengte mestperiode (dgn)	141	140	144
Lengte leegstandperiode (dgn)	19	19	18
Gem. afleveringsgewicht (gr.)	6729	6376	7290
Gem. aantal mestdagen	106	105	107
Groei per dier per dag (gr.)	63	61	68
Voederconversie	2,83	2,80	2,87
Voederprijs per 100 kg (gld)	66,10	66,20	65,80

Tabel 3.5 Verschillen in arbeidsopbrengst per manjaar tussen kalkoenen van traditioneel ras en van nieuwere rassen (boekjaar 1977/78)

	traditioneel ras	nieuwere rassen
Aantal opgehokte dieren per koppel (bij gelijke hokopp.)	22.000	20.900
Uitval	1.892	1.254
Afgeleverd per koppel	20.108	19.646
Afgeleverde kg per koppel	128.209	143.219
Aantal afleveringen per jaar	2,30	2,25
Afgeleverde kg per jaar	294.881	322.243
Arbeidsopbrengst	54.553	68.638

4. DE KOSTPRIJS VAN KALKOENENVLEES (voorcalculatie 1979/80)

4.1 Basisgegevens

In dit hoofdstuk zijn berekeningen opgesteld van de te verwachten produktiekosten onder normale produktieomstandigheden in 1979/80, waarbij reeds zoveel mogelijk rekening is gehouden met de voorlopige cijfers van het voorgaande jaar 1978/79.

In bijlage Ia. zijn de aantallen koppels vermeld die als basis dienden voor de berekeningen.

4.2 Uitgangspunten

Bij de normalisatie van de verwachte kosten in de voorcalculatie (1979/80) is uitgegaan van de ontwikkeling in hoeveelheden en prijzen van de produktiemiddelen in de achterliggende boekjaren.

De hoeveelheid arbeid is (op jaarbasis) geraamd op ca. 1030 gewerkte uren bij een produktieomvang van 9700 dieren per mestronde. Bij een in rekening gebracht uurloon volgens CAO inclusief sociale lasten ten bedrage van f 18,50 per gewerkt uur, komt dit neer op een bedrag van f 135,— per 1000 kg afgeleverd gewicht.

De kosten van jonge dieren zijn ingecalculiseerd tegen de aankoop prijs voor de mester. Bij sterk uiteenlopende prijzen van het uitgangsmateriaal, afhankelijk van het ras, is een gemiddeld bedrag in rekening gebracht van f 3,05 per opgehokt kuiken.

Voor de bepaling van de voederkosten is uitgegaan van een gemiddelde voederconversie van 2,75, terwijl de ingecalculiseerde voederprijs is gebaseerd op de verwachte prijsontwikkeling in de maanden mei t/m juli 1979. Dit laatste geldt tevens voor de ingecalculiseerde opbrengstprijzen van lilly-, baby en middelzware kalkoenen, privé-verbruik e.d. en overige nevenopbrengsten. Deze categorieën zijn, gegeven het betrekkelijk geringe aandeel in de totale kalkoenenproduktie, als nevenprodukt beschouwd.

De ingecalculiseerde rente voor dode en levende inventaris bedraagt 6½%.

De uitgangspunten voor de beloning voor bedrijfsleiding en de berekening van de huisvestingskosten zijn overeenkomstig die van publ. 3.76 "Slachtkuikens - 1977".

De overige kosten bestaan uit kosten voor ziektenbestrijding, strooiselkosten, electriciteit, verwarming, water e.d. en de meer algemene bedrijfskosten.

Tabel 4.1 Kostprijs in gld. per 1000 kg afgeleverde zware kalkoenen
(voorcalculatie 1979/80)

	Eenheid	Per koppel	Per 1000 afgele- verde kal- koenen	Per 1000 kg afgele- verd gew.	Per 1000 kg zware kalkoenen
Aantal opgehokte kuikens	st.	9700			
Uitval door sterfte e.d. 6%	st.	<u>580</u>			
Afgeleverd aantal dieren	st.	9120			
Gem. levend eindgew. per dier	gr.	6720			
Totaal afgeleverd gew.	kg	61290			
w.v. zware kalkoenen	kg	47800			
lilly-kalkoenen	kg	3430			
baby-kalkoenen	kg	4110			
middelzware kalkoenen	kg	5520			
privé e.d.	kg	430			
Lengte mestperiode	dgn.	141			
Voederverbruik per kg afgeleverd gewicht	kg	2,75			
Voederprijs per 100 kg	gld.	66,40			
<hr/>					
Specificatie van de kosten:					
arbeidskosten	gld.	8271	907	135	173
beloning voor bedr. leiding	gld.	1414	155	23	29
aankoop kuikens	gld.	29476	3232	481	617
voederkosten ¹⁾	gld.	111912	12271	1826	2341
brandstof voor verwarming	gld.	3183	349	52	67
strooisel	gld.	1715	188	28	36
ziektenbestrijding	gld.	857	94	14	18
hok- en inventariskosten ²⁾	gld.	11035	1210	180	231
ov. kosten (incl. vangloon)	gld.	4350	477	71	91
Totaal bruto-kosten	gld.	<u>172213</u>	<u>18883</u>	<u>2810</u>	<u>3603</u>
lichte en middelzware kalkoenen	gld.				750
overige nevenopbrengsten ³⁾	gld.	1532	168	25	32
					782
Totaal netto-kosten	gld.	<u>170681</u>	<u>18715</u>	<u>2785</u>	<u>2821</u>
Gem. kostprijs kalkoenen	gld.			2785	
Kostprijs zware kalkoenen	gld.				2821

1) Voederprijzen mei t/m juli 1979

De invloed van f 1,-- voederprijswijziging bedraagt f 28,-- per 1000 kg afgeleverd gewicht.

2) Inclusief rente levende inventaris

3) Nabetalingen, waarde mest, schadevergoedingen e.d.

5. SLOTOPMERKINGEN

Een goed technisch resultaat vormt de basis voor een rendabele bedrijfsvoering. Dat de bedrijfsvoering in het verleden gemiddeld ook wel rendabel is geweest, blijkt uit tabel 5.1, waarin de arbeidskosten en arbeidsopbrengsten per gewerkt uur zijn weergegeven.

Tabel 5.1 Ontwikkeling arbeidskosten en arbeidsopbrengst in gld. per gewerkt uur

	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79 ¹⁾
Arbeidskosten	10,00	11,90	14,50	15,80	16,80	17,60
Arbeidsopbrengst	23,90	12,70	15,80	11,50	25,20	50,40

1) Voorlopig

Gemiddeld in deze zes jaar (1973/74 t/m 1978/79) bedroegen de arbeidskosten volgens CAO f 14,40 per gewerkt uur, waartegenover een arbeidsopbrengst stond van f 23,30. In de slachtkuikenhoudery en de leghennenhoudery bedroeg de arbeidsopbrengst per gewerkt uur, uiteraard bij dezelfde arbeidskosten, slechts f 15,70. In het boekjaar 1977/78 werden de arbeidskosten zowel bij de slachtkuikens als bij de leghennen maar gedeeltelijk gedekt. Naar verwachting zal dat in het afgelopen boekjaar (1978/79) bij de slachtkuikens eveneens het geval zijn, maar in de leghennenhoudery wordt zelfs een negatieve arbeidsopbrengst verwacht. In de kalkoenenhoudery gaf het boekjaar 1977/78 daarentegen een ruime positieve marge te zien, terwijl voor het boekjaar 1978/79 een nog aanzienlijk grotere beloning voor de ingezette arbeid is te verwachten; een arbeidsopbrengst van f 50,— per gewerkt uur lijkt op grond van de thans beschikbare gegevens haalbaar.

Ondanks de relatief goede resultaten is de kalkoenenhoudery in de afgelopen jaren sterk ingekrompen. De belangrijkste oorzaak voor deze merkwaardige ontwikkeling ligt waarschijnlijk in de onvoldoende beschikbaarheid van goed uitgangsmateriaal. In een aantal gevallen werd de mesters uitgangsmateriaal geleverd zonder enige zekerheid omtrent de herkomst. Het uitgangsmateriaal was dan ook zeer heterogeen van kwaliteit, hetgeen leidde tot problemen op veterinair gebied en sterk wisselende uitvalpercentages en resultaten tussen de verschillende koppels. Meermalen werd een zeer rendabele koppel gevolgd door een koppel die de winst van de vorige voor een deel te niet deed. Dit leidde tot een toenemende onzekerheid bij de mesters en een drastische vermindering van het aantal

bedrijven. Onrendabele bedrijven werden in snel temp geliquideerd en er werden vrijwel geen nieuwe bedrijven gesticht. Het prijs-herstel in 1977 gaf de kalkoenenmesters evenwel de gelegenheid om maatregelen te nemen teneinde de ontstane situatie te verbeteren.

Het de herstructurering van onderzoek en voorlichting en de reorganisatie van de gezondheidszorg, lijkt men thans op de goede weg te zijn.

Indien het daarnaast lukt om ook goedkopere huisvestingsmethoden en meer uniformiteit in het uitgangsmateriaal te verwezenlijken, dan lijken er voor de Nederlandse kalkoenensektor nog goede perspectieven te zijn.

Bijlage 1a. Algemene gegevens van slachtkalkoenen per boekjaar

	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79 ¹⁾
Aantal bedrijven	8	9	13	20	23	.
Aantal koppels	24	32	25	42	44	.
Opgehokte dieren per koppel	10.870	11.020	10.605	11.990	9.550	9.620
Sterfte e.d.	674	793	891	1.115	726	568
Afgeleverde dieren per koppel	10.196	10.227	9.714	10.875	8.824	9.052
Aant. opgehokte dieren p.m ² hokopp.	11,8	11,9	10,1	8,9	7,8	8,3
Percentage traditioneel ras	100	100	100	94	61	7
Levend eindgew. per dier in gr.	3.628	3.461	5.359	6.082	6.729	6.717
Lengte mestperiode in dgn	96	95	142	146	141	143
Lengte leegstandperiode in dgn	14	15	17	17	19	19
Aantal mestonden per jaar	3,3	3,3	2,3	2,2	2,3	2,3
Gemiddeld aantal mestdagen	83	80	108	110	106	103
Groei per dier per dag in gr.	44	43	50	55	63	65
Voederverbruik per kg afgeleverd gewicht in kg	2,33	2,28	2,84	2,83	2,83	2,76
Voederprijs in gld per 100 kg	63,10	57,90	56,10	65,30	66,00	63,70
Gegevens over afleveringen naar gewicht						
I Lilly-kalkoenen (<2500 gr.)						
Levend eindgew. per dier in gr.	2.140	2.112	2.044	2.112	2.185	2.240
Afgeleverd in % opgehokte dieren	59	56	12	15	12	17
Afgeleverd in % afgeleverde kg	38	38	5	6	4	6
Gemiddeld aantal mestdagen	67	66	69	66	65	59
Groei per dier per dag in gr.	32	32	30	32	34	38
Opbrengstprijis per kg lev. gew.	2,93	2,68	2,47	2,62	2,71	2,77
II Baby-kalkoenen (2501-3500 gr.)						
Levend eindgew. per dier in gr.	3.011	3.068	3.090	2.998	2.910	2.903
Afgeleverd in % opgehokte dieren	5	9	12	12	19	17
Afgeleverd in % afgeleverde kg	4	9	7	6	9	7
Gemiddeld aantal mestdagen	76	75	83	81	72	69
Groei per dier per dag in gr.	40	41	37	37	40	42
Opbrengstprijis per kg lev. gew.	2,67	2,30	2,35	2,46	2,63	2,59
III Middelzware kalkoenen (3501-6000 gr.)						
Levend eindgew. per dier in gr.	4.282	4.731	4.319	4.626	4.353	4.496
Afgeleverd in % opgehokte dieren	13	16	30	23	13	13
Afgeleverd in % afgeleverde kg	17	23	26	20	9	9
Gemiddeld aantal mestdagen	95	96	101	101	90	87
Groei per dier per dag in gr.	45	49	43	46	48	52
Opbrengstprijis per kg lev. gew.	2,57	2,23	2,25	2,36	2,44	2,49
IV Zware kalkoenen (> 6000 gr.)						
Levend eindgew. per dier in gr.	8.528	8.592	8.296	9.277	10.092	10.733
Afgeleverd in % opgehokte dieren	16	11	38	40	48	47
Afgeleverd in % afgeleverde kg	41	30	62	68	78	78
Gemiddeld aantal mestdagen	139	132	140	143	138	139
Groei per dier per dag in gr.	61	65	59	65	73	77
Opbrengstprijis per kg lev. gew.	2,84	2,47	2,61	2,86	2,99	3,02

1) Voorlopig

Bijlage 1b. Bedrijfsresultaten van slachtkalkoenen per boekjaar in guldens

1973/74 1974/75 1975/76 1976/77 1977/78 1978/79¹⁾

Per 1000 kg afgeleverd gewicht

Totaal opbrengsten	2.842	2.541	2.495	2.777	2.913	2.928
Aankoop kuikens	821	744	407	472	494	462
Voederkosten	1.471	1.321	1.593	1.848	1.868	1.759
Strooisel	27	31	22	27	30	28
Ziektenbestrijding	21	26	19	14	16	14
Brandstof voor verwarming	60	79	59	57	47	44
Rente levende inventaris	27	27	35	42	42	36
Overige toegerekende kosten	36	37	35	39	40	43
Totaal toegerekende kosten	2.463	2.265	2.170	2.499	2.537	2.386
Saldo opbrengst -/- toeg. kosten	379	276	325	278	376	542
Hok- en inventariskosten	113	122	141	147	150	139
Algemene kosten	12	15	22	27	29	24
Totaal niet-toegerekende kosten	125	137	163	174	179	163
Arbeidsopbrengst	254	139	162	104	197	379

Per 1000 afgeleverde kalkoenen

Totaal opbrengsten	10.311	8.794	13.371	16.890	19.602	19.667
Aankoop kuikens	2.979	2.575	2.182	2.871	3.324	3.103
Voederkosten	5.337	4.572	8.537	11.240	12.570	11.815
Strooisel	98	107	118	164	202	188
Ziektenbestrijding	76	90	102	85	108	94
Brandstof voor verwarming	218	273	316	347	316	296
Rente levende inventaris	98	93	187	255	284	242
Overige toegerekende kosten	130	129	187	237	269	289
Totaal toegerekende kosten	8.936	7.839	11.629	15.199	17.072	16.027
Saldo opbrengst -/- toeg. kosten	1.375	955	1.742	1.691	2.530	3.640
Hok- en inventariskosten	410	422	756	894	1.009	934
Algemene kosten	44	52	118	164	195	160
Totaal niet-toegerekende kosten	454	474	874	1.058	1.204	1.094
Arbeidsopbrengst	921	481	868	633	1.326	2.546

Per bedrijf per jaar

Totaal opbrengsten	346.970	296.788	298.706	404.115	397.786	409.467
Aankoop kuikens	100.227	86.930	48.764	68.730	67.415	64.604
Voederkosten	179.552	154.325	190.783	268.939	255.102	245.988
Strooisel	3.263	3.579	2.623	3.915	4.059	3.914
Ziektenbestrijding	2.549	3.068	2.331	2.066	2.206	1.957
Brandstof voor verwarming	7.341	9.204	7.091	8.265	6.530	6.163
Rente levende inventaris	3.334	3.138	4.130	6.101	5.714	5.039
Overige toegerekende kosten	4.431	4.387	4.134	5.739	5.414	6.017
Totaal toegerekende kosten	300.697	264.631	259.856	363.755	346.440	333.682
Saldo opbrengst -/- toeg. kosten	46.273	32.157	38.850	40.360	51.346	75.785
Hok- en inventariskosten	13.797	14.242	16.979	21.409	20.418	19.446
Algemene kosten	1.481	1.755	2.636	3.944	3.927	3.331
Totaal niet-toegerekende kosten	15.278	15.997	19.615	25.353	24.345	22.777
Arbeidsopbrengst	30.995	16.160	19.235	15.007	27.001	53.008
Arbeidskosten	12.969	15.142	17.652	20.618	18.001	18.498

1) Voorlopig